

Моренчук А. А. – аспірант кафедри міжнародних комунікацій і політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-2173-1190

Стратегічні комунікації та публічна дипломатія Японської Держави в умовах повномасштабного російського вторгнення

Стратегічні комунікації кожної країни є постійно еволюціонуючим процесом, адаптованим до змін у геополітичному оточенні та внутрішніх потреб країни. Стратегічні комунікації Японії – це сукупність заходів, спрямованих на ефективне спілкування та взаємодію зі світом через різноманітні канали з метою сприяти своїм політичним, економічним та культурним інтересам.

Японія прикладає значні зусилля у ведення стратегічних комунікацій на міжнародній арені. Загалом міністерство закордонних справ Японської Держави впроваджує стратегічні комунікації на основі підходу, що складається з трьох компонентів:

- 1) поширення інформації про політику, ініціативи та позицію Японії в сфері міжнародних відносин;
- 2) ознайомлення з привабливими сторонами Японії;
- 3) розширення кола осіб, яким подобається Японії, або знають про неї, одночасно збільшуючи можливості її закордонних місій, які здійснюють публічну дипломатію [6].

Так, при реалізації першого компонента стратегічних комунікацій, МЗС Японії зосереджується головним чином на донесенні світовій громадськості внеску Японії в мир, стабільність і процвітання на міжнародній арені, а також на підтримці та зміцненні міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права. Здійснюється це за допомогою прес-конференцій, інтерв'ю, публікації статей та виступів прем'єр-міністра, міністра закордонних справ та інших урядовців під час офіційних візитів до іноземних країн і міжнародних конференцій. Дипломатичні представництва Японії за кордоном також повідомляють урядам відповідних країн, їхнім громадянам і ЗМІ про позицію Японії з тих чи інших питань.

Коли іноземні ЗМІ публікують повідомлення, які містять фактичні помилки, штаб-квартира МЗС і дипломатичні представництва за кордоном негайно подають протести або публікують спростування.

Крім того, МЗС Японії активно спілкується з громадськістю за допомогою онлайн-інструментів, таких як його офіційний веб-сайт і соціальні мережі, одночасно створюючи рекламні матеріали, такі як відео про зовнішню політику Японії, і використовуючи їх у різних формах.

Крім того, для того, щоб донести погляди Японії на політичні питання, також важливо покращити координацію з експертами та аналітичними центрами. З цією метою Міністерство закордонних справ Японії запрошує до своєї країни впливових експертів і представників ЗМІ з-за кордону та надає їм можливість обмінюватися думками з різними людьми, включно з японськими урядовцями, а також відвідувати різні місця Японії для ознайомчих поїздок і брати інтерв'ю. Міністерство закордонних справ направляє японських експертів за кордон, одночасно розширюючи підтримку семінарів, пов'язаних з Японією, які проводяться закордонними дослідницькими установами.

Крім того, Міністерство закордонних справ Японії реалізує ініціативи без особистого обміну, наприклад онлайн-семінари (вебінари), а також співпрацюючи з дослідницькими інститутами та іншими організаціями за кордоном.

Питання яким Японія традиційно привертає значну увагу, здійснюючи стратегічні комунікації, це визнання історичної вини за агресивні дії в часи Другої світової війни. Також доноситься позиція щодо територіальних питань та суверенітету Японії. Японія завжди реагує і на глобальні виклики, наприклад на зміни клімату, проблеми голоду тощо.

У 2022 році викликом міжнародному порядку стала агресія Російської Федерації проти України. І Японія не залишилась осторонь. Міністерство закордонних справ Японії використало різноманітні дипломатичні можливості та ініціативи для стратегічних комунікацій щодо підтримки нашої держави і здійснення тиску на агресора.

Так, Японія активізувала співробітництво з країнами G7, а також поглибила відносини з країнами АСЕАН, Південної та Центральної Азії, Кавказу, Океанії, Близького Сходу, Африки, Латинської Америки та Карибського регіону, і працювала разом з ними в напрямі захисту міжнародного порядку, підтримці України та зупинення агресії Росії. Суттєві зусилля Японської Держави були направлені на консолідацію партнерів в ООН, зокрема при підготовці голосування Резолюцій Генеральної Асамблеї ООН «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН». (12 жовтня 2022 р.) і «Формула миру» (23 лютого 2023 р.). Ці резолюції підтримали відповідно 143 і 141 країна, тобто понад 70 % усіх держав-членів ООН [6].

Японія систематично закликає країни, які не беруть участі в санкціях проти Росії, приєднатися до них, щоб показати їй, що неправомірні дії мають високу ціну, і змусити її якомога швидше припинити свою агресію.

Ще одним напрямом активних комунікацій Японії стала G7. Вже 24 лютого 2022 р., було проведено відеоконференцію лідерів G7. На ній було засуджено агресію Росії, підтверджено, що ця криза є серйозною загрозою для міжнародного порядку, що її вплив не обмежується Європою і що зміна міжнародно визнаних кордонів силою не може бути виправдана. В результаті було оприлюднено заяву лідерів G7, в якій засуджено агресію Росії проти України [6].

У 2022 році члени G7 тісно співпрацювали. Було проведено шість зустрічей лідерів та одинадцять зустрічей міністрів закордонних справ, у тому числі онлайн. Це безпрецедентна кількість. На всіх них чільне місце займали питання підтримки України та здійснення тиску на агресора.

24 січня 2022 р. Японія та Сполучені Штати спільно організували зустріч міністрів закордонних справ у форматі G7+, у якій брали участь члени Великої сімки, міністри закордонних справ України Д. Кулеба та країн-однорумців (Польщі, Чехії, Румунії, Словаччини, Болгарії, країн Балтії), представники міжнародних організацій (Світового банку, Програми розвитку ООН (ПРООН), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС)). На зустрічі обговорювались питання підтримки енергетичного сектору України.

Важливу роль Японії в підтримці України у G7 підкреслив В. Зеленський під час прес-конференції 24 лютого 2023 р.: "Японія зробила велику, повірте мені, підтримку Україні... Яку роль відіграла Японія у "Великій сімці", я думаю, після завершення війни ми зможемо детальніше проговорити. Роль ця важлива і дуже потужна та позитивна" [4].

У 2022 р. Японія продовжувала тісну співпрацю з країнами світу збільшуючи кількість особистих візитів високих гостей та використання телеконференцій і телефонних дзвінків. Усвідомлюючи зростання нових ризиків та загроз і те, що традиційна система безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, що базується на присутності США у регіоні, може не справитись зі зростаючими потугами Китаю і Північної Кореї японська дипломатія посилила свої зусилля в здійсненні діалогу з країнами Заходу. При цьому акценти значною мірою були поставлені на безпекових питаннях та ситуації в Україні.

Зокрема, прем'єр-міністр Ф. Кішіда та міністр закордонних справ Хаясі провели зустрічі на вищому рівні та зустрічі міністрів закордонних справ з різними

європейськими країнами, скориставшись нагодою особистої участі в Мюнхенській конференції з безпеки (лютий 2022 р.), зустрічі міністрів закордонних справ НАТО (квітень 2022 р.), а також саміт НАТО (червень 2022 р. Вони підтвердили співпрацю у реагуванні на ситуацію в Україні [6].

21 березня 2023 року прем'єр-міністр Ф. Кішіда здійснив свій перший візит, з початку повномасштабної агресії з боку Росії, до України та провів зустріч на вищому рівні з президентом України В. Зеленським. Цей візит підкреслив переконання Японії в тому, що безпека Європи та Індостихоокеанського регіону нероздільні. Під час зустрічі на вищому рівні прем'єр-міністр Ф. Кішіда висловив повагу до мужності та наполегливості українського народу, який під керівництвом президента В. Зеленського став на захист своєї Батьківщини та свободи. Він також передав непохитну підтримку та солідарність Японії з українським народом, а також рішучість Японії захищати міжнародний порядок, заснований на верховенстві права, як країни, яка головує у G7.

Під час цього візиту два лідери домовилися зміцнювати двосторонню співпрацю та опублікували «Спільну заяву про особливе глобальне партнерство між Японією та Україною». Вона стала ключовим документом, який визначає головні сфери співпраці між двома державами [2]. З огляду на величезний потенціал, двосторонні відносини було вирішено вивести на рівень особливого глобального партнерства [5].

Варто відмітити, що "глобальне партнерство" між Україною та Японією було зафіксоване ще у січні 2011 року у відповідній заяві, підписаній В. Януковичем та тодішнім прем'єр-міністром Японської Держави Н. Кан у Токіо. Українська влада таким чином пробувала залучити якомога більше японських кредитів та інвестицій під обіцянки реформ, які залишилися нереалізованими [3].

Натомість Спільна заява про особливе глобальне партнерство, яку підписали В. Зеленський та Ф. Кішіда, відображає спільне ставлення до безпекових загроз у світі. У ній йдеться, що російська агресія створює загрозу миру та безпеці не лише в Європі, а й в Індостихоокеанському регіоні. Підкреслюється необхідність опиратися насильницькому захопленню територій і зміні статус-кво силою. Заява містить натяк на несприйняття політики Китаю, який намагається посилити свої позиції у Східній Азії та погрожує встановити контроль над Тайванем військовим шляхом. В документі також зафіксовано, що країни розділяють спільні цінності – свободу, демократію, верховенство права, повагу до міжнародного права та прав людини.

Під час візиту до України прем'єр-міністр Ф. Кішіда мав можливість безпосередньо спостерігати за ситуацією в Україні, в тому числі й побачити місця злочинів російських окупантів.

Ще одним наслідком російської агресії стало те, що Міністерство закордонних справ направило зусилля на посилення інституційних функцій, наприклад, шляхом тісної співпраці між відділами інформації та департаментами з питань публічної інформації та політики, щоб реагувати на інформаційну війну, включаючи поширення дезінформації. Стратегія національної безпеки, схвалена постановою Кабміну Японії в грудні 2022 р., також наголошує на важливості боротьби з дезінформацією [6].

Посол України в Японії С. Корсунський відмічає важливість ефекту, який відіграла брехливість російських політиків напередодні повномасштабного вторгнення на японський істеблішмент та загалом японське суспільство: «У Японії виступали російські чиновники і дипломати, в тому числі колишній посол Росії М. Галузін, ... заступник С. Лаврова. Він брехав, казав, що нічого не буде, ніякого нападу не буде. Потім ці ж слова С. Лавров повторював. І коли почалася повномасштабна війна, це стало вибухом в інформаційному полі. ... І от з того моменту, коли вони побачили, що росіяни брехали, вони розуміли прекрасно, що агресія нічим не спровокована, то й стали на наш бік» [1].

Таким чином, Японія приділяє серйозну увагу стратегічним комунікаціям. Вона відповіла на агресію Росії проти України в тісній співпраці з країнами-однорумцями, включно з G7, а також з ООН та іншими міжнародними організаціями. Японія та її народ проявили неабияке співчуття Україні та надали її величезну підтримку.

Джерела та література

1. Глуховський Михайло. Посол Сергій Корсунський: Японці стали на наш бік, коли побачили, що росіяни брешуть. Главком. URL: <https://glavcom.ua/longreads/posol-serhij-korsunskij-japontsi-stali-na-nash-bik-koli-pobachili-shcho-rosijani-brekhali-978003.html>.
2. Договірно-правова база відносин між Україною та Японією. Посольство України в Японії. <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/255-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-japonijeju>.
3. Ерман Георгій. Союзник №1 в Азії? Як особливе партнерство з Японією може допомогти перемозі та відбудові України. BBC NEWS Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c6pqmn92g3lo>.
4. Пресконференція Зеленського 24 лютого 2023 року онлайн. Новини України. ТСН. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wqPLu9oMVp4>.
5. Спільна заява про особливе глобальне партнерство між Україною та Японією. Президент України. Володимир Зеленський. Офіційне-інтернет-представництво.

<https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-pro-osoblive-globalne-partnerstvo-mizh-ukrayin-81717>.

6. Diplomatic Bluebook 2023. Ministry of Foreign Affairs of Japan. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2023/en_html/index.html